מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

א) וְאִם לֹא יִגָּאֵל עַד מְלֹאת לוֹ שָׁנָה תְּמִימָה וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר בָּעִיר אֲשֶׁר לוֹ חוֹמָה לַצְּמִיתֻת לַקֹּנֶה אֹתוֹ לְדֹרֹתָיו לֹא יֵצֵא בַּיֹּבֵל: [ויקרא כה, ל]

ב) וַיְהִי בִּימֵי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הַמֹּלֵךְ מֵהֹדּוּ וְעַד כּוּשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה: [אסתר א, א]

ג) וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה לָגוּר בִּשְׂדֵי מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו: [רות א, א]

ד) וַיְהִי כִּי הֵחֵל הָאָדָם לָרֹב עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּבָנוֹת יֻלְּדוּ לָהֶם: [בראשית ו, א]

ה) וַיַּרְא יְיָ כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל יֵצֶר מַחְשְׁבֹת לִבּוֹ רַק רַע כָּל הַיּוֹם: [בראשית ו, ה]

ו) וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: [בראשית יא, ב]

ז) וַיֹּאמְרוּ הָבָה נִבְנֶה לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם [ארמית 23456] וְנַעֲשֶׂה לָּנוּ שֵׁם פֶּן נָפוּץ עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ: [בראשית יא, ד]

ח) וַיְהִי בִּימֵי אַמְרָפֶל מֶלֶךְ שִׁנְעָר אַרְיוֹךְ מֶלֶךְ אֶלָּסָר כְּדָרְלָעֹמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעָל מֶלֶךְ גּוֹיִם: עָשׂוּ מִלְחָמָה אֶת בֶּרַע מֶלֶךְ סְדֹם וְאֶת בִּרְשַׁע מֶלֶךְ עֲמֹרָה שִׁנְאָב מֶלֶךְ אַדְמָה וְשֶׁמְאֵבֶר מֶלֶךְ צְבוֹיִם וּמֶלֶךְ בֶּלַע הִיא צֹעַר: [בראשית יד, א-ב]

ט) וַיְהִי בִּהְיוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְנֶגְדּוֹ וְחַרְבוֹ שְׁלוּפָה בְיָדוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם לְצָרֵינוּ: [יהושע ה, יג]

י) וַיְהִי יְיָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיְהִי שָׁמְעוֹ בְּכָל הָאָרֶץ: וַיִּמְעֲלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מַעַל בַּחֵרֶם וַיִּקַּח עָכָן בֶּן כַּרְמִי בֶן זַבְדִּי בֶן זֶרַח לְמַטֵּה יְהוּדָה מִן הַחֵרֶם וַיִּחַר אַף יְיָ בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: [יהושע ו, כז - ז, א]

יא) וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן הָרָמָתַיִם צוֹפִים מֵהַר אֶפְרָיִם וּשְׁמוֹ אֶלְקָנָה בֶּן יְרֹחָם בֶּן אֱלִיהוּא בֶּן תֹּחוּ בֶן צוּף אֶפְרָתִי: [שמואל א׳, א, א]

יב) וּלְחַנָּה יִתֵּן מָנָה אַחַת אַפָּיִם כִּי אֶת חַנָּה אָהֵב וַיְיָ סָגַר רַחְמָהּ: [שמואל א׳, א, ה]

יג) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר זָקֵן שְׁמוּאֵל וַיָּשֶׂם אֶת בָּנָיו שֹׁפְטִים לְיִשְׂרָאֵל: [שמואל א׳ ח, א]

יד) וְלֹא הָלְכוּ בָנָיו בְּדַרְכָיו וַיַּטּוּ אַחֲרֵי

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לעיל דף ג: וש"נ], ב) סוטה י:, ג) ב"ב לט. יומא כא., ד) [לקמן יט.], ה) [חולין קלט:], ו) סנהדרין לט: ע"ש, ז) כלים פרק א מ"ז, ח) [ועי' תוס' ע"ז י. ד"ה שאין להם], ט) ועי' ב"מ פז. דעפרון רשע היה, י) [כדאיתא ביומא לח:].

הגהות הב"ח

(א) גמ' השתא הא אמרי לקמן דלא צריכי לקדושי:

רבינו חננאל

מסורת בידינו מאנשי כנסת הגדולה כל ויהי לשון צעק הוא. ה' ויהי בימי הוו. ועוד מסורת בידינו מאנשי כנסת הגדולה אמוץ ואמציה אחים הוו ואסיקנא כל כלה שצנועה בבית חמיה זוכה לצאת ממנה מלכים ונביאים מנא לן מתמר. ועוד מסורת בידינו מקום ארון [אינו] מן המדה.

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א) בכת"י ואבע"א חדא מינייהו ר"א ב"י, וכ"ה בשבועות ובערכין: ב) [צ"ל כאשר] (גליון): ג) [בקרא דשמואל ב' ז בענין ויהי כי ישב המלך בביתו וגו' כתיב האתה תבנה לי בית לשבתי] (גליון): ד) [צ"ל ערב ויהי בקר] (גליון): ה) [צ"ל אלא אמר] (גליון), וכ"ה בכת"י וע"י, (אמנם עי' אור החיים ריש פרשת שמיני ד"ה אכן): ו) [צ"ל וא"ר] (גליון) כ"ה בדפו"ר. בע"י נוסף ר' לוי ואיתימא ר' יונתן: ז) בכת"י ובע"י ודפו"י נוסף מאמוץ: ח) בע"י נוסף וכל היכא דקרי בנביא שם אביו קיימא לן דאביו היה נביא כמוהו. (וכדאיתא בויקרא רבה פרשה ו, ועי' לקמן טו רע"א): ט) בכת"י נוסף ריוח, וכ"ה בב"ב: י) [צ"ל ועשרים אמה רוחב וכן גרס בע"י במס' ב"ב עי' ב"ב צט ע"א ותבין] (גליון), ועי' תוס' די"ד: כ) "וכתיב כנף הכרוב וכו' עשר אמות" נראה דגירסא משובשת היא ולא גרסינן לה (טו"א עיי"ש), וברוב כת"י ליתא (דק"ס): ל) בכת"י והרבה ראשונים הגירסא נין זה מטבע (ועי' תוס' רי"ד): מ) צ"ל מירא דכיא (יעב"ץ) וכ"ה בכת"י וע"י (וכמו שהוא בתרגום): נ) עיין בשפ"א הטעם ששינו מלשון הפסוק "להאביד": ס) "ואסתר" ליתא בכת"י ובע"י, וכ"ה ישר (דק"ס): ע) בכת"י נוסף וכו': פ) אולי צ"ל והמואבים במקום "והגבעונים" (עיי"ש בקרא, רש"ש):

(א) השתא [הא] אמרי לא צריכא לקדושי אלא מצאו את אלו ומנאום ולא אלו בלבד אלא כל שתעלה לך מסורת בידך מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון כל המצות הללו נוהגין בה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא קשיא דר' ישמעאל אדר' ישמעאל תרי תנאי אליבא דר' ישמעאל בר' יוסי ואיבעית אימא הא (ב) ר' אלעזר בר יוסי אמר (ג) אשר לוא חומה אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן: (ב) ויהי בימי אחשורוש אמר רבי לוי ואיתימא רבי יונתן דבר זה מסורת בידינו מאנשי כנסת הגדולה כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא

לשון צער ויהי בימי אחשורוש הוה המן (ג) ויהי בימי שפוט השופטים הוה רעב (ד) ויהי כי החל האדם לרוב (ה) וירא ה' כי רבה רעת האדם (ו) ויהי בנסעם מקדם (ז) הבה נבנה לנו עיר (ח) ויהי בימי אמרפל עשו מלחמה (ט) ויהי בהיות יהושע ביריחו וחרבו שלופה בידו (י) ויהי ה' את יהושע וימעלו בני ישראל (יא) ויהי איש אחד מן הרמתים (יב) כי את חנה אהב וה' סגר רחמה (יג) ויהי (כי ג) זקן שמואל (יד) ולא הלכו בניו בדרכיו (טו) ויהי דוד לכל דרכיו משכיל [וה' עמו] (טז) ויהי שאול עוין את דוד (יז) ויהי כי ישב המלך בביתו (יח) רק אתה לא תבנה הבית (ג) והכתיב (יט) ויהי ביום השמיני ותניא אותו היום היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנבראו בו שמים וארץ כתיב הכא ויהי ביום השמיני וכתיב התם (כ) ויהי (ד) (בקר) יום אחד הא שכיב נדב ואביהוא והכתיב (כא) ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה והכתיב (כב) ויהי כאשר ראה יעקב את רחל והכתיב (כג) ויהי ערב ויהי בקר יום אחד והאיכא שני והאיכא שלישי והאיכא טובא (ס) אמר רב אשי כל ויהי איכא הכי ואיכא הכי ויהי בימי אינו אלא לשון צער חמשה ויהי בימי הוו ויהי בימי אחשורוש ויהי בימי שפוט השופטים ויהי בימי אמרפל (כד) ויהי בימי אחז (כה) ויהי בימי יהויקים (א"ר (ז) לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמציה אחים הוו מאי קמ"ל כי הא (ז) דא"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה זוכה ויוצאין ממנה מלכים ונביאים מנלן מתמר דכתיב (כה) ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה משום דכסתה פניה ויחשבה לזונה אלא משום דכסתה פניה בבית חמיה ולא הוה ידע לה זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים מלכים מדוד נביאים (ז) דא"ר לוי מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמציה אחים היו וכתיב (כו) חזון ישעיהו בן אמוץ (ס) וא"ר לוי דבר זה (ז) מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה תניא נמי הכי ארון שעשה משה יש לו עשר אמות (ס) לכל רוח וכתיב (כז) ולפני הדביר עשרים אמה אורך (ז) וכתיב (כח) כנף הכרוב האחד עשר אמות וכנף הכרוב האחד עשר אמות (ס) ארון גופיה היכא הוה קאי אלא לאו שמע מינה בגם היה עומד. ר' יונתן פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא (כט) וקמתי עליהם וגו' והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכד נאם ה' שם זה הכתב שאר זה לשון נין זה מלכות (ז) ונכד זו ושתי רבי שמואל בר נחמני פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא (ל) תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס תחת הנעצוץ תחת המן הרשע (ל) שעשה עצמו ע"ז דכתיב (לא) ובכל הנעצוצים ובכל הנהלולים יעלה ברוש זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים שנאמר (לב) ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור ומתרגמינן (ס) מרי דכי (מ) תחת הסרפד תחת ושתי הרשעה בת בנו של נבוכדנצר הרשע ששרף רפידת בית ה' דכתיב (לג) רפידתו זהב יעלה הדס זו אסתר הצדקת שנקראת הדסה שנאמר (לד) ויהי אומן את הדסה והיה לה' לשם זו מקרא מגילה לאות עולם לא יכרת אלו ימי פורים | ר' יהושע בן לוי פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא (לה) והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם כן ישיש להרע (ס) אתכם (ו) ומי חדי הקב"ה במפלתן של רשעים והא כתיב (לו) בצאת לפני החלוץ ואומרים הודו לה' כי לעולם חסדו וא"ר יוחנן מפני מה לא נאמר כי טוב בהודאה זו לפי שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים ואמר רבי יוחנן מאי דכתיב (לז) ולא קרב זה אל זה כל הלילה בקשו מלאכי השרת לומר שירה אמר הקב"ה מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה אמר רבי אלעזר הוא אינו שש אבל אחרים משיש ודיקא נמי דכתיב כן ישיש ולא כתיב ישוש ש"מ רבי אבא בר כהנא פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא (לח) לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה זה מרדכי הצדיק ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס זה המן לתת לטוב לפני האלהים זה מרדכי ואסתר (ס) דכתיב (לט) ותשם אסתר את מרדכי על בית המן רבה בר עופרן פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא (מ) ושמתי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושרים מלך זו ושתי ושרים זה המן ועשרת בניו רב דימי בר יצחק פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא

היה יושב ויש ריוח בינו לבין הכתלים עשר אמות לכל לד וכל הבית אינו אלא כ' על כ' נמצא שאינו ממעט כלום: לפני הדביר. חלל בית קדש הקדשים שהוא לפנים מן הדביר היא המחיצה המבדלת בין הקדש ובין קדש הקדשים: פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא. כשהיה רוצה לדרוש בענין איגרת פורים היה מתחיל לדרוש מקרא זה: וקמתי עליהם. בפורענות בבל כתיב: זה הכתב. אין להן כתב אלא מאומה אחרת: נין. לשון ממשלה וכן יון שמו (תהלים עב) ימשול ויגדל: בצאת לפני החלוץ. ביהושפט כתיב בדברי הימים כשילא להלחם על העמונים והגבעונים (ס) שבאו עליו: הודו לה' כי טוב משמע טוב שיקלסו לפניו על זאת: אחרים משיש. וכשנתחייבו כלייה בימי המן היו אויביהן שמחין להן: ושמתי כסאי בעילם. שושן הבירה היתה בעילם לכתיב בספר דניאל (מ) בשושן הבירה אשר בעילם המדינה:

כי

שאר זה לשון. קשה שעדיין הס מספרין [בבבל] בלשון ארמית ונראה לרושה לומר [לשון מלכות] שהמלכים משתמשין בו שאין שאר [העם] מכירין בו (מ):

רבה בר עופרן. גרסינן ולא גרסינן עפרון דשם רשעים ירקב (מ) ולא מסקו בשמייהו (מ): שלשה